

Yaşar KARADENİZ / Nizip Kaymakamı

Taşra Yönetiminin Yeniden Yapılanması

Yapılan tüm çalışma, gayret, yatırım ve yeni düzenlemelere rağmen, kamu hizmetlerinde istenen kaliteye ulaşılamamaktadır. Bunun temel nedenlerinden birisi parçalanmış, zayıf ve verimsiz kamu kuruluşlarıdır. Ülkemizde çok sayıda il ve ilçenin bulunması ve bakanlıkların taşra birimlerinin her birisinin adeta bir yerel yönetim birimi gibi faaliyetlerini sürdürmesi hantal ve verimsiz bir yapıyı ortaya çıkarmaktadır. Bu birimlerin ödenekleri merkezden yönetilmekte, bakanlıkların yatırımlarını farklı zamanlarda planlamaları koordinasyonsuzluk ve verimsizlik sonucunu doğurmaktadır. Sonuçta ortaya çıkan hizmet, yararlanıcılarını yeterince memnun etmemekte, taşra yönetiminde yeniden yapılanmayı gerekli kılmaktadır.

Taşra yönetiminin baştan sona yeniden yapılanması gerekmektedir. Ancak bu yazımızda sadece taşra idare birimlerinin yeniden oluşturulmasını ele alacağız. Başka deyişle örgütlenmede yapılması gereken düzenlemeler, bu yazımızın ana konusu olacaktır.

1.Örgütlenmedeki Değişiklik Önerileri

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, taşradaki sorunların çözümüne hızlı bir şekilde ulaşabilmek için, öncelikle

örgütlenmeyi yeni baştan ele almak gerekmektedir. Öncelikle dağınık ve küçük birimlerden oluşan yapılanmaya son vermemiz gerekmektedir. Mali, personel ve yetki bakımından zayıf olan küçük idari birimler halkın memnuniyetini sağlayan hizmetleri üretmekten uzaktırlar. Bunlar kendi sorunlarıyla boğuşan, halkın sorunlarından ve beklediği hizmet kalitesinden uzak kuruluşlardır. Küçük belediyeler ise altyapı ve diğer belediye hizmetlerini üretmek yerine beldelerindeki işsizleri istihdam eden, belde sakinlerine merkezi kuruluşlardan sağladığı olanaklarla bedava kamyon, kepçe, su, ilaç sağlayan birer sosyal güvenlik kurumu gibidirler.

Kaynak yetersizliğini göz önüne aldığımızda yeni yapılanma ek maliyetler getirmemeli, mevcut örgütlerden faydalanılmalıdır. O halde yapılacak olan, yeni kurumlar oluşturmak yerine mevcut kurumların daha verimli ve etkin hale getirilmesi olmalıdır.

2.Yeni Hizmet Birimlerinin Tespitine İlişkin İlkeler

Yeni oluşuma giderken aşağıdaki kıstaslar göz önünde bulundurulmalıdır:

- a) Kamu hizmetlerinde verimlilik
- b) Optimum coğrafi büyüklük

Taşradaki sorunların çözümüne hızlı bir şekilde ulaşabilmek için, öncelikle örgütlenmeyi yeni baştan ele almak gerekmektedir. Öncelikle dağınık ve küçük birimlerden oluşan yapılanmaya son vermemiz gerekmektedir. Mali, personel ve yetki bakımından zayıf olan küçük idari birimler halkın memnuniyetini sağlayan hizmetleri üretmekten uzaktırlar.

- c) Optimum Nüfus Sayısı
- d) Bağlı Birim Sayısı
- e) Kamu hizmetlerinde yeterlik
- f) İl Merkezi kent niteliğini taşımaktadır
- g) Sosyo-ekonomik gelişmişlik
- h) Asayiş ve güvenlik açısından risk durumu
- i) Muhtemel gelişme alanlarının doğal afetlere duyarlı bölgelere uzaklığı
- j) Halkın taleplerinin sürece yansması

3.Yeni Hizmet Birimlerinin Oluşturulması

Buraya Yukarıda sayılan ilkeler ışığında çözüm yollarını araştırmaya başlayabiliriz. Öncelikle çözümü üniter devlet yapısı içinde bulmamız gerekir. Türkiye için kırk il, dört yüz kadar ilçenin yeterli olduğu önerisi zaman zaman gündeme getirilmektedir (Merhum Vali Recep YAZICI-OĞLU bu fikrin ilk savunucusudur). Hemen burada hangi illeri ilçeye, hangi ilçeleri köy ya da beldeye dönüştüreceğiz sorusu önem taşıyor. Doğrusu halkımızın bu konudaki duygusallığı, bu yönde alınabilecek siyasi bir kararın önüne set çekmektedir. Bu durumda geriye yapılabilecek tek şey kalıyor. Bazı illeri birleştirerek bölge haline getirmektir. Bunların adı bölge idaresi olmalı ama bunlar gerçekte yetkileri genişletilmiş, olanakları artırılmış, daha iyi organize olmuş il idareleri işlevine sahip olan yönetim birimleridir. Anayasamızın 126. maddesinde "İllerin İdaresi yetki genişliği ilkesine dayanır." hükmündeki "il" ibaresi "bölge" olarak değiştirilmelidir. Bu çalışmada il il, ilçe ilçe ve hatta köy köy bütün Türkiye taranmış olup, 32 adet bölge kurarak, aşırı bölünmüş yetersiz birimler yerine daha güçlü idareleri kurma şansına sahip oluncayağı tespit edilmiştir.

Bugünkü ilçe sayısının fazlalığı da açıktır. Küçük ilçelerde birçok kamu kuruluşu gün-lük bir ya da iki işlem yapmakta, bunun için bir müdür, şube müdürleri, memurlar, ayrı binalar bulunmaktadır. Küçük yerlerde ilçe yönetimlerinin kaldırılması gereklidir. Siyaseten bunu yapmak da mümkün olmadığı için, bazı büyük ilçeler de il yapılmak suretiyle hedeflediğimiz, sayıca daha az, ama daha çok işleve sahip ilçeleri elde edeceğiz. Bunların da adı halka il olarak duyurulacaktır. Yaklaşık 250 il yönetimi kurularak çözüm yolu açılmış olur. Siyaseten il talepleri de büyük ölçüde karşılanmış olacak ve bu tartışmalar büyük ölçüde bitirilecektir.

Yeni yapılanmada ilçe yönetimlerine gereksinim bulunmamaktadır. Fakat küçük yerlerdeki vatandaşlarımızın bazı bürokratik işlemlerini görece birimlere ihtiyaç olduğunu da unutulmaması gerekmektedir. Bu nedenle il yönetimlerine bağlı olarak, hükümet büroları kurularak, halkın birinci derecede başvuru mercileri oluşturulmalıdır. Eğitim ve sağlık gibi ayrı binada yapılması zorunlu olan hizmetler dışındaki nüfus, pasaport, tapu, trafik tescil, yeşil kart, sosyal yardım, adli sicil, vergi toplama, ruhsat, ikamet gibi resmi işlemler gibi bazı hizmetleri vatandaşa yakın noktalardan ulaştırılmalıdır. İşte hükümet büroları, bu ihtiyacı karşılamaya yönelik olarak kurulan yönetim birimleridir.

Hükümet Büroları diğer birimlerin aksine, tüzel kişiliğe ve ayrı bir bütçeye sahip değildirler. Bugünkü il, ilçe ve bazı büyük beldelerde kurulmalıdır. Küçük beldelerde PTT şubelerinden hükümet bürosu olarak faydalanılabilir.

Özetle halk tepkisini kırmak, hatta desteğini kazanmak için çalışmamızda güçlü iller olarak bölge, güçlü ilçeler olarak da il yönetimleri öneri olarak yer almaktadır. Taşranın yönetimi böylece başkanı merkezi hükümet tarafından atanan yerel yönetimlere bırakılmış olmaktadır.

Bölgeler, merkezi olmayan yönetim birimleri olacağı için bölgeler için belediye oluşturulmasına gerek yoktur. Daha önce Büyükşehir belediyesi kurulmuş olan yerlerde bu beledi-yeler, varlıklarını ve ana hatlarıyla yapılarını sürdüreceklerdir. Yine her ilde bir il belediyesi kurulmalıdır. Bunun dışındaki yerlerdeki belediye görevleri, bölgeler ve iller tarafından, en az belediye hizmet standardında karşılanmalıdır. Çalışmamız merkezi yönetimin taşra birimlerine yönelik olduğu için belediyeler konusunda ayrıntıya girilmemiştir.

Köy ve Mahalle Muhtarlıklarının günümüzde fonksiyonlarını yitir-

mişlerdir. İkamet belgesi vermekten başka önemli görevi olmayan bir idari birimin varlığı tartışmalıdır. Hükümet bürolarının bu fonksiyonu üstlenmesi ve muhtarlıkların kaldırılması hizmet kalitesinin artırılması bakımından önemlidir. Bu durumda yeni sistemde, aşağıdaki yönetim birimleri yer almaktadır: a) Bölgeler, b) İller, c) Hükümet Büroları, d) Büyükşehir Belediyeleri, e) İl Belediyeleri

Önerilen yeni yönetim sisteminde il ve ilçe toplam sayısı, bölge ve il adı altında sadece 282 adet olacaktır. Belediye Sayısı da bu rakama eşit olacaktır. Böylece parçalanmış idari yapı tamamen ortadan kaldırılmış, güçlü taşra idareleri kurulmuş olacaktır.

4.Yönetim Birimlerinin Organları

Şimdi yerel yönetim birimlerinin organlarını inceleyelim:

a) Bölge Yerel Yönetimlerinin Organları

Bölge Meclisi: Bölge Meclisi, Bölge halkı tarafından doğrudan seçilen üyelerden oluşur. Bölge Meclisi, genel olarak il genel meclisinin görevlerini yürütür. Seçilenlerin kalitesini yükseltmek için meclis üye tamsayısının yarısı veya üçte biri, il meclisi üyeleri arasından seçilebilir.

Bölge Meclisinde her il bir seçim çevresi olarak belirlenmelidir. İllerin Bölgedeki temsilci sayıları nüfusa göre olmalıdır.

Bölge Yönetim Kurulu

Bölge yerel yönetiminin karar organıdır. Başkanı Bölge Valisi olup, farklı illerden seçilmiş beş asil ve beş yedek üyesi Bölge meclisi tarafından üye tamsayısının salt çoğunluğu ile seçilirler. Bölge Yönetim Kurulu, bugünkü il daimi encümeninin yetkilerinin tamamını kullanacaktır.

Bölge Valisi: Bölge Valisi, bölge yerel yönetiminin başkanı olup, Bölge yerel yönetimi tüzel kişiliğini temsil

eder ve bu sıfatla Bölge meclisinin ve Bölge encümeninin aldığı kararları uygular.

Bölge Yürütme Kurulu

Bölge Yürütme Kurulu, Bölge Yerel İdaresinde bulunan yönetim birimleri amirleri, bölge meclis başkanı ve bölge genel sekreterinden oluşur. Başkanı Bölge Valisidir. Bölge Genel Sekreteri, Kurul toplantılarının düzenli olarak yapılmasını sağlar. Birim amirlerinin talepleri ve Bölge Valisi'nin emirleri doğrultusunda gündemi belirler. Birliğin yatırımlarının planlandığı toplantılara yatırımın yapılacağı illerin valisi katılmalıdır. Kurul, bir karar organı değildir.

Yönetim Birimleri

Bölge İdarelerinde, Bölge Genel Sekreteri bulunur. Bölge Genel Sekreteri, en az dört yıl Bölge vali yardımcılığı yapmış olanlar arasından atanmalıdır.

Bölge vali yardımcıları, Bölge valisi ile Bölge genel sekreterine bağlı olarak işlemlerini yürütürler. Bölge yönetimlerinde ayrıca birim müdürü bulunmadığından vali yardımcıları birim müdürlüğü işlevini üstlenirler.

Bölge Yönetimlerinde aşağıdaki birimler bulunur.

- Özel Kalem Müdürlüğü: Bu görev bir vali yardımcısı tarafından yürütülür.

- İdari İşler Vali Yardımcılığı: Yazı İşleri, personel, muhasebe, taşıt görevlendirme, sivil savunma, disiplin işlerini yürütür.

- Yatırımlar Vali Yardımcılığı: Altyapı, inşaat, iş makineleri, her türlü alım ve satım işlerini yürütür.

- Kamu Hizmetleri Vali Yardımcılığı: Milli Eğitim, Sağlık ve Çevre, Sosyal Hizmetler, Gençlik ve Spor, gölet ve sulama, Kültür ve Turizm, işlerinden sorumludur.

- Ekonomi Vali Yardımcılığı: Tarım ve Hayvancılık, Sanayi ve Ticaret,

Orman, Bölge İşletmeleriyle ilgili işlemleri yürütür.

- Ulaştırma Vali Yardımcılığı: Karayolları, Raylı Ulaşım, Liman İşletmeleri ve deniz ulaşımı (Kıyısı olan Bölgelerde) işlerinden sorumludur.

Bu birimler kuruldukları illerde bulunan bina ve personelden yararlanarak oluşturulmalıdır. Ayrıca bölge ve il müdürlükleri bulunmayacaktır.

b) İl Yerel Yönetimlerinin Organları
Vali

Vali, Bölge valisinin Bölgede bulunduğu yetkilerin benzerlerini il yerel yönetimlerinde kullanır.

İl Yönetim Kurulu

İl Yönetim Kurulu, Bölge Yönetim Kurulu'nun Bölgedeki fonksiyonlarına sahip bir organ olarak ilde düşünülmelidir.

İl Meclisi

İl Meclisi, il halkı tarafından doğrudan seçilen üyelerden oluşan bir organdır. İlde bulunan yerleşim birimleri, hükümet bürolarının konumları da dikkate alınarak, nüfuslarına göre seçim çevresi oluştururlar. İl Meclisi, genel olarak il genel meclisinin görevlerini yürütür.

İl Yürütme Kurulu

İl Yürütme Kurulu, Bölge Yerel İdaresinde bulunan Bölge Yürütme Kurulu'nun yerine düşünülmüştür.

Yönetim Birimleri

İlde genel sekreter bulunmaz. Ancak iki vali yardımcısı bulunur.

- İdari İşler Vali Yardımcılığı: özel kalem, yazı işleri, personel, muhasebe, taşıt görevlendirme, sivil savunma, disiplin, altyapı, inşaat, iş makineleri, alım ve satım işlerini yürütür. Yine il yönetimine bağlı olan hükümet bürolarının işlerine bu vali yardımcısı bakar.

- Kamu Hizmetleri Vali Yardımcılığı: milli eğitim, sağlık ve çevre, sosyal

yardımlar, gençlik ve spor, su işleri, kültür ve turizm, köy yolları ile park ve bahçe işlerinden sorumludur. Tarım, hayvancılık, sanayi ve ticaret, orman, bölge işletmeleriyle ilgili işlemleri yürütür.

c) Hükümet Bürolarının Birimleri

Hükümet Bürosu Müdürü

Hükümet bürosu müdürü, büroyla ilgili bütün işleri servisleri aracılığıyla yürütür. En az dört yıllık fakülte mezunları arasından sınavla ve hizmet içi eğitimden geçirilerek atanmalıdır. Yeni sistemde, Valiliğe giden yolun buradan geçtiği düşünülürse, yenilikçi, yaratıcı, Türk toplumunun özelliklerini ve sorunlarını iyi bilen yöneticilerin Hükümet Bürosu Müdürü olarak seçilmesi, bu sistemin başarısını artıracaktır.

İdari Birimler

Hükümet Bürolarında idare, muhasebe, kamu hizmetleri servisleri bulunur. Servislerin sayısı, hizmet verdiği kişi sayısına göre değişebilir.

Sonuç

Bugün var olan 81 ilimiz ve yüzlerce ilçe ile her il ve ilçede bulunan devasa kurumlar sayıları binlerle ifade edilen belediyeler parçalanmış, zor koordine edilen verimsiz idari yapımızın temel sorunudur. Her il ve ilçedeki kamu hizmetlerini tek bir çatı altında toplamak, il, ilçe ve belediye sayılarında önemli azaltmalara gitmek gerekmektedir. Bu köklü değişikliği gerçekleştirebilmek, taşra idare yapısında köklü değişiklikler gerektirmektedir.

Yapılabilecek değişiklik tüm idari yapıyı 32 bölge ve 250 il yönetimi altında toplanmasıdır. Kamu hizmeti veren, özerk yapı taşımayan tüm hükümet birimlerinin bölge ve il idarelerinin yapısı altına alınacaktır. Bu yapı içinde bakanlıkların bölge, il ve ilçe müdürlüklerine ihtiyaç yoktur. Böylece personelden, bina, araç gereç maliyetinden önemli tasarruf sağlayacak, daha etkin ve kaliteli hizmet verilmesini sağlayacaktır.